

Socialdepartementet

Regeringens åtgärdsplan för införande av smittskyddsåtgärder

Sverige och omvärlden befinner sig fortsatt i en mycket allvarlig situation med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Antalet bekräftade fall av covid-19 i världen ökar igen. I Europa har särskilt stora ökningars setts. Den ökade smittspridningen har också resulterat i en betydande vårdbelastning och en ökad dödlighet även om sjukligheten och dödligheten är väsentligt högre i länder med en lägre vaccinations-täckningsgrad. I slutet av vecka 47 rapporterades en ny variant av SARS-CoV-2 från Sydafrika. Världshälsoorganisationen har namngett varianten till omikron och klassat den som en variant av särskild betydelse. Under vecka 48 har förekomst av varianten rapporterats från resenärer efter vistelse i södra Afrika.

Regeringen fortsätter att följa utvecklingen av smittspridningen för att skyndsamt kunna vidta ytterligare smittskyddsåtgärder. Det övergripande målet för regeringens hantering av pandemin är att begränsa smittspridningen för att skydda människors liv och hälsa och säkra sjukvårdens kapacitet samtidigt som grundläggande fri- och rättigheter inte ska inskränkas mer än nödvändigt. Strategin utgår ifrån att de åtgärder som vidtas ska baseras på kunskap och beprövad erfarenhet och att rätt åtgärder ska vidtas vid rätt tidpunkt.

Den enskilt viktigaste åtgärden för att minska smittspridningen av covid-19 och dess konsekvenser i form av sjukdom och dödlighet är vaccinationerna. Det är av stor betydelse att fler vaccineras och att tempot i arbetet med att ge påfyllnadsdoser är högt. Genom att förstärka skyddet mot allvarlig sjukdom med en påfyllnadsdos minskar konsekvenserna av smittspridningen och därmed minskar behovet av ytterligare smittskyddsåtgärder.

Det är dock fortsatt angeläget med god beredskap för att kunna vidta åtgärder och hantera ett eventuellt försämrat läge. Pandemin behöver fortsatt övervakas genom att testning, smittspårning och utbrottshantering bibehålls på en ändamålsenlig och hög nivå.

Mot bakgrund av den ökade smittspridningen, den varierade vaccinationstäckningen, nya virusvarianter och läget i omvärlden finns det anledning för regeringen att se över vilka träffsäkra åtgärder på samhällsnivå som kan komma att behöva vidtas framöver för att begränsa smittspridningen och minska belastningen på hälso- och sjukvården.

Regeringen har därför tagit fram en plan för hur och under vilka omständigheter kommande smittskyddsåtgärder kan komma att vidtas, och i vilken ordning dessa prioriteras. Regeringen är angelägen om att eventuella smittskyddsåtgärder genomförs ansvarsfullt och inte går utöver vad som är absolut nödvändigt, rätt åtgärd ska sättas in vid rätt tidpunkt. Regeringen vill genom denna plan skapa ökad transparens och tydlighet innan eventuella åtgärder vidtas.

Folkhälsomyndighetens underlag är ett viktigt underlag för regeringens åtgärdsplan

Den 23 november 2021 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att inkomma med ett underlag till en plan för de smittskyddsåtgärder som kan bli aktuella för Folkhälsomyndigheten och regeringen att införa i syfte att förebygga smittspridning i samhället (S2021/07524). Folkhälsomyndigheten inkom den 1 december 2021 till regeringen med rapporten ”Underlag för att bedöma behovet av smittskyddsåtgärder”.

Övergripande principer för införande av vissa smittskyddsåtgärder

- Grundläggande fri- och rättigheter, så som mötes- demonstrations-, religions- och näringsfriheten gäller enligt grundlag och skyddet för dem ska alltid upprätthållas. Vidare ska EU-rättens bestämmelser om fri rörlighet värnas.
- Åtgärder för att minska smittspridningen av sjukdomen covid-19 får inte vara mer långtgående än vad som är nödvändigt för att skydda liv och ha minsta möjliga påverkan på folkhälsan och samhället dvs. de ska vara proportionerliga sett till sitt syfte. Det måste också beaktas att ju längre tid en åtgärd är i kraft, desto starkare skäl krävs för att åtgärd ska betraktas som proportionerlig.

- Folkhälsomyndighetens expertkunskap och underlag är fortsatt viktiga för regeringen, så också i arbetet med att införa smittskyddsåtgärder.
- Smittläget, belastningen i hälso- och sjukvården och vaccinationsgraden i befolkningen ska vara fortsatt vägledande för att avgöra när det är lämpligt att införa smittskyddsåtgärder.

Mer specifikt är det följande indikatorer som Folkhälsomyndigheten använder för bedömning av relevanta åtgärder:

- Antalet bekräftade fall och därav antalet sjukhusvårdade, intensivvårdade och dödsfall med covid-19,
- trend i antalet bekräftade fall i befolkningen i stort och särskilt i grupper med högre risk för allvarlig sjukdom,
- vaccinationstäckningsgraden totalt och i olika grupper,
- andelen positiva testsvar,
- incidensen av, och allvarlighetsgraden i, genombrottsinfektioner, dvs. de som får covid-19 trots att de är vaccinerade,
- utvecklingen av pandemin i andra länder med liknande befolkningsstruktur och vaccinationsgrad,
- nya virusvarianter av särskild betydelse,
- uppgifter från smittspårningar om var utbrott/smittspridning sker, och
- om smittspridningen och vårdbelastningen är särskilt hög i vissa regioner eller om ökningen sker i de flesta regioner/nationellt.

Åtgärder kan vid behov införas nationellt respektive regionalt beroende på hur smittspridningen, vårdbelastningen och vaccinationsgraden i befolkningen utvecklar sig.

Regeringens åtgärdsplan för införande av smittskyddsåtgärder

Detta gäller från och med den 8 december 2021

Befintliga bestämmelser och rekommendationer

Alla har, enligt 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen (2004:168), ett ansvar för att hindra spridning av smittsamma sjukdomar och att vidta åtgärder för att skydda andra mot smittrisk. I detta ligger att var och en genom uppmärksamhet och rimliga försiktighetsåtgärder ska medverka till att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar. Bestämmelserna i 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen när det gäller viruset som orsakar sjukdomen covid-19

kompletteras av Folkhälsomyndighetens allmänna råd till 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen (2004:168) om covid-19 (HSLF-FS 2021:69) och förordningen (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (begränsningsförordningen).

- Den som inte är fullvaccinerad mot covid-19 bör hålla avstånd till andra och särskilt undvika nära kontakter med personer i riskgrupp och de som är 70 år och äldre.
- Den som inte är fullvaccinerad bör vidta försiktighetsåtgärder för att undvika att bli smittad och för att undvika spridning av covid-19.
- Den som inte är fullvaccinerad ska följa restriktioner för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inomhus med fler än 100 deltagare.
- För att anses som fullvaccinerad och därmed vara berättigad till vaccinationsbevis ska man idag ha tagit två doser vaccin. När en viss tid förflutit efter andra dosen vaccin kommer det att krävas en tredje dos för att betraktas som fullvaccinerad och vara berättigad till nationellt vaccinationsbevis.

Vaccination är den enskilt viktigaste åtgärden för att minska smittspridningen av covid-19 och dess konsekvenser i form av sjukdom och dödlighet.

- Fler ska vaccineras och andelen vaccinerade med dos 1 och 2 samt påfyllnadsdos ska vara så hög och jämnt fördelad som möjligt i befolkningen.
- Tempot i arbetet med att ge påfyllnadsdoser ska vara högt. Detta innebär att regionerna behöver öka takten i arbetet med påfyllnadsdoser.
- Vaccination rekommenderas ner till 12 års ålder och det är viktigt att arbetet med att vaccinera även denna yngre åldersgrupp sker skyndsamt.
- Vaccination är också den viktigaste åtgärden för att skydda vård- och omsorgstagare samt personal mot covid-19. Det ligger ett stort

ansvar på verksamheterna för att möjliggöra och underlätta att en hög och jämn vaccinationstäckning uppnås. Folkhälsomyndigheten har tydliggjort att vårdgivare ska arbeta för att personer över 70 och riskgrupper möter vaccinerad personal. Regeringen kommer att noga följa hur huvudmännen tillser att dessa riktlinjer följs.

- Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) förhandlar för närvarande om en överenskommelse om vaccinationsarbetet för 2022. Särskilt fokus ligger på att öka vaccinationstäckningen och prioritera tredje dos till äldre.

En annan viktig och redan nu gällande smittskyddsåtgärd är Folkhälsomyndighetens rekommendationer om att:

- Stanna hemma vid symtom som kan vara covid-19. Denna rekommendation gäller fortsatt för alla.
- Testa sig så snart som möjligt efter symtomdebuten. Detta gäller alla över 6 år.
- Alla personer i hushållet bör stanna hemma från arbete, skola och fritidsaktiviteter vid smitta i ett hushåll.
- Alla resenärer som under de senaste sju dagarna har vistats i ett land utanför Norden rekommenderas att testa sig för covid-19 så snart som möjligt efter ankomsten till Sverige. Alla uppmanas även att vara extra uppmärksamma på symtom de närmaste 14 dagarna efter ankomsten till Sverige.
- Resenärer som befunnit sig i ett antal länder i södra Afrika de senaste sju dagarna rekommenderas att testa sig direkt vid ankomsten till Sverige, igen på dag 5 och att stanna hemma i sju dagar. Rekommendationerna gäller oavsett vaccinationsstatus och oavsett om man haft covid-19 det senaste halvåret. Barn under förskoleklassålder undantas från testrekommendationen men inte från rekommendationen att stanna hemma.

Enligt smittskyddslagen ska alla fall av covid-19 smittspåras.

Screening inom vård och omsorg förekommer idag i olika omfattning i regionerna. Screening av personal inom hälso- och sjukvård är en tilläggsåtgärd för att skydda personal, patienter och omsorgstagare och ersätter inte andra skyddsåtgärder som är implementerade på arbetsplatsen. På arbetsplatser är screening ett möjligt verktyg när smittspridningen i samhället är hög och man ser en risk med smittspridning på arbetsplatsen. Det är även ett verktyg vid lägre nivåer av smittspridning t.ex. inom vård och omsorg, där konsekvensen av smittspridningen är hög.

Folkhälsomyndigheten har information om förebyggande åtgärder i skolan för att minska risken smittspridning.

Under pandemins gång har regeringen beslutat om begränsningar med stöd av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (covid-19-lagen) och lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (serveringslagen), åtgärder inom skola och utbildning och vissa regeringsuppdrag innehållande restriktioner. Genom förordningen (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (begränsningsförordningen) och förordningen (2020:527) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen har regeringen bemyndigat Folkhälsomyndigheten att besluta föreskrifter om vilka smittskyddsåtgärder som ska vidtas vid exempelvis allmänna sammankomster och offentliga tillställningar samt på serveringsställen.

Regeringen beslutade den 23 november 2021 om ändringar i begränsningsförordningen som möjliggör användning av vaccinationsbevis för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar från och med den 1 december 2021. Regeringens beslut innebär att om verksamhetsutövare väljer att använda vaccinationsbevis som smittskyddsåtgärd, behöver de inte beakta de deltagarbegränsningar som Folkhälsomyndigheten har reglerat i sina föreskrifter och allmänna råd om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (HSLF-FS 2021:87) för de allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som hålls inomhus med fler än 100 deltagare. Personer under 18 år behöver inte visa upp vaccinationsbevis.

Tillkommande smittskyddsåtgärder som gäller från och med den 8 december 2021

Regeringen och Folkhälsomyndigheten bedömer att vi befinner oss i en situation med en *ökad* smittspridning och *viss ökad* vårdbelastning och att det därför som ett första steg är aktuellt att införa rekommendationer om ytterligare smittskyddsåtgärder.

Vaccinationer är dock även fortsättningsvis helt centrala för att minska risken för smitta och dödlighet, samt för att undvika att ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Rekommendationerna (allmänna råd) syftar till att minska kontaktintensiteten mellan människor och gäller utöver redan ikraftvarande rekommendationer:

- Till arbetsgivare att, om möjligt, undvika större samlingar inomhus med många deltagare, möjliggöra för anställda att hålla avstånd och i viss utsträckning arbeta hemifrån när det är lämpligt. Regeringen avser att fatta beslut om att ge statliga myndigheter ett uppdrag avseende detta. Till lärosäten såsom universitet, högskolor, folkhögskolor, yrkeshögskolor och kommunal vuxenutbildning om att bedriva undervisning på plats men vidta smittskyddsåtgärder som t.ex. att hålla avstånd vid större samlingar inomhus.
- Till skolorna om att vidta förebyggande åtgärder vid t.ex. konserter och avslutningar genom att glesa ut i lokalerna.
- Till serveringsställen om att undvika trängsel och vidta andra lämpliga smittskyddsåtgärder.
- Till alla och envar om att de bör hålla avstånd i offentliga miljöer, särskilt inomhus. Alla bör undvika miljöer med trängsel. Rekommendationen riktar sig till barn och vuxna.
- Till vuxna om att undvika trängsel i kollektivtrafik genom att resa andra tider än vid rusningstrafik eller välja andra transportsätt än kollektivtrafiken om möjligt.

- Till vuxna om att använda munskydd vid trängsel eller när det inte går att hålla avstånd i kollektivtrafik, både långväga och kortare resor oavsett färdmedel (buss, tåg, taxi, båt).

Om att kollektivtrafiken bör köras i en sådan omfattning att trängsel kan undvikas, turtätheten bör inte dras ned. Beredskap för att kunna vidta ytterligare smittskyddsåtgärder

I likhet med vad som nu gäller för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, bedömer regeringen att det finns skäl att säkerställa en beredskap för att använda vaccinationsbevis i fler verksamheter där risken för trängsel och därmed smittspridning är särskilt stor. Verksamhetsutövare eller anordnare som väljer att använda sig av vaccinationsbevis som smittskyddsåtgärd bör därmed kunna slippa mer långtgående begränsningar samtidigt som verksamhet kan genomföras på ett från smittskyddssynpunkt säkert sätt. Som framgår nedan är vaccinationsbevis en smittskyddsåtgärd som kan komma att vidtas vid en väsentligt ökad smittspridning och en ökad vårdbelastning.

Steg två – Smittskyddsåtgärder som kan tillkomma vid en väsentligt ökad smittspridning och en ökad vårdbelastning

Inför införande av smittskyddsåtgärder görs en sammanvägd bedömning av de övergripande principer som anges på sidan 2. Vid en situation med en *väsentligt ökad* smittspridning och en *ökad* vårdbelastning kan det som ett andra steg dessutom vara aktuellt med följande åtgärder (tex. rekommendationer eller föreskrifter):

- Säkerställa att endast arbetstagare i staten vars fysiska närvaro är nödvändig för att kunna bedriva verksamheten är fysiskt närvarande i myndighetens lokaler.
- Delvis undervisning på distans för universitet, högskolor, folkhögskolor, yrkeshögskolor och kommunal vuxenutbildning för att undvika stora samlingar där man inte kan hålla avstånd.
- Vuxna bör avstå från matcher och tävlingar samt lägerverksamhet av varje slag. Dessa råd gäller inte personer som ägnar sig åt yrkesmässig idrott.

- Större läger av varje slag samt större idrottstävlingar och cuper bör inte arrangeras. Dessa råd gäller inte personer som ägnar sig åt yrkesmässig idrott.
- Större samlingar i skolorna bör undvikas.

Det kan därtill bli aktuellt med:

- Vaccinationsbevis alternativt smittskyddsåtgärder vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inomhus om antalet deltagare överstiger ett visst gränsvärde, där gränsvärdet är avsevärt färre antal deltagare än 100.
- Begränsningar i antal personer utan vaccinationsbevis vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.
- Vaccinationsbevis i första hand för serveringsställen alternativt smittskyddsåtgärder som sittande servering, maximalt antal personer i ett sällskap och avstånd mellan sällskap på serveringsställen om man inte använder sig av vaccinationsbevis.
- Vaccinationsbevis alternativt smittskyddsåtgärder (sittande deltagare och avstånd) för mässor.
- Vaccinationsbevis alternativt smittskyddsåtgärder för att minska trängsel inomhus för handelsplatser, platser för fritid- och kulturverksamheter samt marknader.
- Vaccinationsbevis alternativt deltagarbegränsningar för privata sammankomster som anordnas i hyrda lokaler eller områden.
- Vaccinationsbevis alternativt begränsning av andel personer (av en maxkapacitet) för långväga kollektivtrafik.
- Åtgärder för att minska belastningen på hälso- och sjukvården.
- Vid t.ex. upptäckt av nya virusvarianter av särskild betydelse kan rekommendationer komma att införas riktade mot resenärer från de aktuella länderna om att testa sig direkt vid ankomsten till Sverige och att stanna hemma ett antal dagar.

Steg tre – Smittskyddsåtgärder som kan tillkomma vid en mycket hög smittspridning och en mycket hög vårdbelastning

Inför införande av smittskyddsåtgärder görs en sammanvägd bedömning av de övergripande principer som anges på sidan 2. Vid en situation med *mycket hög* smittspridning och en *mycket hög* vårdbelastning kan det i ett tredje steg dessutom vara aktuellt med följande åtgärder (tex. rekommendationer eller föreskrifter):

- Vuxna personer bör begränsa sina nära kontakter och umgås på ett sätt som minskar risken för smittspridning.
- Gymnasieskolan bör införa delvis fjärr- eller distansundervisning i förebyggande syfte.
- Sociala evenemang samt fritidsaktiviteter, läger och cuper för barn och unga bör ställas in.

Det kan därtill bli aktuellt med:

- Vaccinationsbevis alternativt smittskyddsåtgärder vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inomhus med lägre gränsvärde för antalet deltagare/besökare än vid steg 2.
- Ytterligare begränsningar i antal personer utan vaccinationsbevis vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.
- Smittskyddsåtgärder som t.ex. anvisad sittplats, storlek på sällskap och distans utöver vaccinationsbevis vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med lägre gränsvärde för antalet deltagare/besökare än i steg 2.
- Vaccinationsbevis alternativt en begränsning av öppettider på serveringsställen.
- Begränsningar av maxantal personer per kvadratmeter alternativt ett högre antal personer per kvadratmeter tillsammans med vaccinationsbevis på vissa handelsplatser.
- Begränsningar av maxantal personer per kvadratmeter för vissa fritids- och kulturverksamheter inomhus alternativt vaccinationsbevis.

- Begränsningar av maxantal personer per kvadratmeter för marknader inomhus alternativt vaccinationsbevis.
- Besöksförbud inom omsorgen som är en mycket ingripande åtgärd men regeringen utesluter inte att införa besöksförbud om smittläget kräver det.

God beredskap för att skapa trygghet och säkerställa en effektiv hantering vid ett försämrat läge

Regeringen bedömer, i likhet med Folkhälsomyndigheten, att en ändamålsenlig och god beredskap behöver finnas kvar hos landets regioner, kommuner, myndigheter och andra aktörer samt att verktyg som epidemiologisk övervakning, storskalig testning och smittspårning samt utbrottshantering, fortsatta vaccinationer och noggrann övervakning av utvecklingen behöver ha en ändamålsenlig och hög kapacitet. Det är mycket viktigt att samhället upprätthåller en ändamålsenlig och god beredskap för att hantera utbrott av covid-19, särskilt i sårbara miljöer så som äldreomsorgen, under en lång tid framöver. En del i den beredskapen är att säkerställa en god förmåga att upptäcka fall för att stoppa smittspridning inom exempelvis äldreomsorgen eller LSS-verksamheter. Det behöver också finnas en beredskap att införa åtgärder med syfte att minska risken för att få in smittan från länder som har en omfattande smittspridning.

Det är fortsatt viktigt att kontinuerligt analysera utfallet av de tester som genomförs för att kunna bedöma förändringar i antalet fall som rapporteras. Det är viktigt att också i ett förbättrat epidemiologiskt läge ha en god möjlighet att upptäcka och hindra spridning av virusvarianter där vaccinen bedöms ha sämre effekt. Testning och sekvensering tillsammans med smittspårning utgör en central del i denna beredskap och behöver finnas kvar så länge det är nödvändigt. Det kommer därför att vara viktigt att regionerna har kvar en beredskap inom den egna laboratorieverksamheten för att effektivt kunna skala upp vid behov.

Regeringen kan vid till exempel ett förändrat eller försämrat epidemiologiskt läge eller omvärldsförändringar behöva ändra ordningen för införande av smittskyddsåtgärder. Det gäller både de smittskyddsåtgärder som regeringen och Folkhälsomyndigheten ansvarar för. Regeringen kommer också ha en nära dialog i EU-kretsen.